SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 13. septembra 2007*

V zadevi C-458/05,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Oberster Gerichtshof (Avstrija) s sklepom z dne 16. novembra 2005, ki je prispel na Sodišče 29. decembra 2005, v postopku

Mohamed Jouini,

Okay Gönen,

Hasan Bajric,

Gerald Huber,

Manfred Ortner,

Sükran Karacatepe,

Franz Mühlberger,

Nakil Bakii,

* Jezik postopka: nemščina.

Hannes Kranzler,

Jürgen Mörth,

Anton Schneeberger,

Dietmar Susteric,

Sascha Wörnhör,

Aynur Savci,

Elena Peter,

Egon Schmöger,

Mehmet Yaman,

Dejan Preradovic,

Andreas Mitter,

Wolfgang Sorger,

Franz Schachenhofer,

Herbert Weiss,

Harald Kaineder,

Ognen Stajkovski,

Jovica Vidovic

proti

Princess Personal Service GmbH (PPS),

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik senata, E. Juhász, G. Arestis, J. Malenovský (poročevalec) in T. von Danwitz, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,
sodni tajnik: H. von Holstein, namestnik sodnega tajnika,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 13. decembra 2006,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za M. Jouinija in druge E. Frischenschlager in D. Gallistl, odvetnika,

— za Princess Personal Service GmbH (PPS) G. Minichmayr, odvetnik,

— za avstrijsko vlado C. Pesendorfer in G. Hesse, zastopnika,

— za Komisijo Evropskih skupnosti V. Kreuschitz in J. Enegren, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 22. marca 2007

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 1 Direktive Sveta 2001/23/ES z dne 12. marca 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (UL L 82, str. 16).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med M. Jouinijem in 24 drugimi tožečimi strankami ter družbo Princess Personal Service GmbH (PPS) (v nadaljevanju: PPS) v zvezi z izplačilom plač in z ugotovitvami o prenosu delovnih razmerij na družbo PPS, da bi se izračunale njihove terjatve.

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 Direktiva 2001/23 kodificira Direktivo Sveta 77/187/EGS z dne 14. februarja 1977 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (UL L 61, str. 26), kot je bila spremenjena z Direktivo Sveta 98/50/ES z dne 29. junija 1998 (UL L 201, str. 88, v nadaljevanju: Direktiva 77/187).

4 V skladu z osmo uvodno izjavo Direktive 2001/23 velja:

„Zaradi pravne varnosti in preglednosti je bilo treba pravni koncept prenosa pojasniti glede na pravno prakso Sodišča. Tako pojasnjevanje ni spremenilo področja uporabe Direktive 77/187/EGS, kakor ga razlaga Sodišče."

5 Člen 1(1)(a) in (b) Direktive 2001/23 določa:

„a) Ta direktiva se uporablja za vsak prenos podjetja, obrata ali dela podjetja ali obrata na drugega delodajalca, ki je posledica pogodbenega prenosa ali združitve.

b) Ob upoštevanju pododstavka (a) in nadaljnjih določb tega člena se za prenos v smislu te direktive šteje prenos gospodarske enote, ki ohrani svojo identiteto, se pravi organiziranega skupka virov, katerega cilj je opravljanje gospodarske dejavnosti, ne glede na to, ali je ta dejavnost glavna ali stranska."

6 Člen 2(2) Direktive 2001/23 določa:

„Ta direktiva ne vpliva na nacionalno zakonodajo glede opredelitve pojma pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja.

Vendar pa države članice s področja uporabe te direktive ne smejo izvzeti pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij samo zaradi:

[...]

c) ker gre za začasna delovna razmerja v smislu člena 1(2) Direktive [Sveta] 91/383/EGS [z dne 25. junija 1991, ki dopolnjuje ukrepe za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja pri delu za delavce z delovnim razmerjem za določen čas ali z začasnim delovnim razmerjem (UL L 206, str. 19)] in je podjetje, obrat ali del podjetja ali obrata, ki se prenaša, podjetje za začasno zaposlovanje ali njegov del, ki je prav tako delodajalec."

7 Člen 3(1) Direktive 2001/23 določa:

„Pravice in obveznosti odsvojitelja, ki izhajajo iz na dan prenosa obstoječe pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja, se na podlagi takega prenosa prenesejo na pridobitelja.

[...]"

8 Besedilo zgoraj navedenih členov 1(1), 2(2) in 3(1) Direktive 2001/23 je v bistvu enako besedilu določb členov 1(1), 2(2) in 3(1) Direktive 77/187.

Nacionalna ureditev

9 Člen 3 zakona o prilagoditvi zakonodaje na področju pogodb o zaposlitvi (Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz, BGBl. 459/1993) določa, da ko je del obrata prenesen na drugega lastnika, ta postane delodajalec in prevzame pravice in obveznosti, ki izhajajo iz delovnih razmerij, ki so obstajala na dan prenosa.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

10 Podjetje za začasno zaposlovanje Mayer & Co GmbH (v nadaljevanju: Mayer), ki je obstajalo od leta 1976, je nazadnje vodil sedanji industrijski direktor družbe PPS kot poslovodja. Poročen je s komercialno direktorico družbe PPS, ki je bila prav tako zaposlena za opravljanje pisarniških dejavnosti v podjetju Mayer.

11 Na zahtevo ene izmed glavnih strank družbe Mayer je ta uslužbenka leta 2001 pripravila industrijski projekt, za katerega je dobila podporo svojega moža. Finančne težave tega podjetja so bile že znane. Potem ko je stranka potrdila novi projekt, so zakonca in stranka soglašali, da ga bodo izvedli v okviru novega podjetja, ki bo ustanovljeno za opravljanje gospodarske dejavnosti iste vrste, ker bi bile strukturne spremembe v prejšnjem podjetju Mayer težko izvedljive.

12 To novo podjetje za začasno zaposlovanje, PPS, je bilo ustanovljeno v začetku leta 2002. Zakonca sta v tem podjetju prevzela vlogi industrijskega direktorja oz. komercialne direktorice. Zaradi potreb zgoraj navedene glavne stranke sta pristojnemu direktorju podružnice družbe Mayer naročila, naj za 40 delavcev, ki so bili na voljo tej glavni stranki, nemudoma predlaga premestitev v družbo PPS, kar je bilo tudi storjeno.

13 To ni pomenilo nobene spremembe dejavnosti teh delavcev pri stranki. Nasprotno, njihova delovna razmerja z družbo Mayer so bila prekinjena 30. novembra 2002, tista z družbo PPS pa so se začela 1. decembra 2002. Poleg tega so bile prevzete tudi preostale stranke, pri čemer se je število zadevnih delavcev pri vsaki stranki gibalo, odvisno od primera, od samo tri ali štiri do devet oseb. Družba PPS je prevzela tudi poslovodjo podružnice in svetovalce kupcev. Skupno je družba PPS prevzela tretjino osebja, zaposlenega pri družbi Mayer, pred uvedbo stečajnega postopka.

14 Tožeče stranke v postopku v glavni stvari, ki jih je prevzela družba PPS, so od slednje zahtevale izplačilo plač, ki jih je dolgovala in jih še ni izplačala družba Mayer, in ugotovitev o prenosu delovnih razmerij na družbo PPS, da bi se izračunale njihove terjatve. Gre zlasti za začasne delavce, ki so na voljo strankam kot delavci,

upravljavci žerjava in monterji. Svoje zahtevke so utemeljevali z dejstvom, da je šlo za prenos obrata in da bi družba PPS kot „prevzemnica obrata" morala zagotoviti izplačilo prejšnjih terjatev in upoštevati dosedanje delovne dobe.

15 Družba PPS je zavrnila te zahtevke in navedla, da tu ni šlo za prenos obrata ter da sama ni sklenila nobene pogodbe z družbo Mayer. Premestitev tožečih strank v postopku v glavni stvari v njeno podjetje naj bi bilo opravljeno na način, ki je za sektor podjetij za začasno zaposlovanje običajen. Nemogoče naj bi bilo določiti obrat ali „del obrata", prevzetega s strani družbe PPS.

16 Ker sta Landesgericht Wels, ki je odločalo na prvi stopnji, in Oberlandesgericht Linz, ki je odločalo o pritožbi, ugodila tožečim strankam v postopku v glavni stvari, je družba PPS pri Oberster Gerichtshof vložila zahtevo za „revizijo". Izpodbija zlasti to, da so sodišča zadevni ukrep kvalificirala kot „prenos obrata".

17 Oberster Gerichtshof poudarja, da se glede na sodno prakso Sodišča pri preizkusu, ali obstaja prenos obrata, načeloma predhodno upošteva obstoj ali neobstoj stalne gospodarske enote v smislu organiziranega skupka oseb in sredstev, ki omogočajo opravljanje gospodarske dejavnosti, ki zasleduje lasten cilj. Nato bi bilo treba preveriti, ali so izpolnjeni pogoji za prenos take enote na novega podjetnika, upoštevajoč vse dejanske okoliščine, ki zaznamujejo zadevni ukrep (glej v tem smislu sodbo z dne 11. marca 1997 v zadevi Süzen, C-13/95, Recueil, str. I-1259, točki 13 in 14).

18 Vendar naj bi bil po mnenju predložitvenega sodišča preizkus, ali obstaja prenos obrata v tej zadevi, poseben glede na to, da gre za podjetje za začasno zaposlovanje. Predložitveno sodišče namreč poudarja, da imajo taka podjetja po definiciji malo „lastnih" zaposlenih v smislu organizacijske enote, saj so delavci pravilno premeščeni k drugim delodajalcem – podjetjem uporabnikom. Ta vključijo zadevne delavce v svojo organizacijo glede na svoje potrebe. Večina delavcev podjetij za začasno zaposlovanje torej ni vključenih v lastne obrate teh podjetij temveč v obrate drugih delodajalcev.

19 Predložitveno sodišče se tako sprašuje, ali se lahko pristop, razvit za druga podjetja in ki v veliki meri upošteva obstoj organizacijske enote v smislu „obrata" ali „dela obrata", uporabi tudi za podjetja za začasno zaposlovanje. Ta se prav tako bistveno razlikujejo od podjetij za čiščenje ali za varovanje v tem, da delavci, ki so na voljo, niso v službi v obratu delodajalca za določen namen (naloga čiščenja ali varovanja) – ki bi se lahko uporabil za določitev dela obrata –, temveč v drugih funkcijah, glede na presojo podjetja uporabnika.

20 V teh okoliščinah je Oberster Gerichtshof prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali gre za prenos obrata ali dela obrata v smislu člena 1 Direktive [2001/23/ES], kadar so zaradi neobstoja opredeljive organizacijske strukture v okviru sodelovanja med dvema podjetjema za začasno zaposlovanje, iz prvega podjetja za začasno zaposlovanje, premeščeni pisarniški uslužbenec, direktor podružnice ter svetovalec kupcev in poslovodja, k drugemu podjetju za začasno zaposlovanje, da bi opravljali primerljive dejavnosti, z njimi pa prav tako v okviru tega sodelovanja med podjetjema deloma ali popolnoma preide približno tretjina začasnih delavcev skupaj s pripadajočimi strankami (v različnem obsegu od treh do petdesetih začasnih delavcev)?"

Vprašanje za predhodno odločanje

21 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 1(1) Direktive 2001/23 razlagati tako, da se ta uporablja za položaj, kot je ta v postopku v glavni stvari, ko gre za premestitev delavcev med dvema podjetjema za začasno zaposlovanje.

22 Direktiva 2001/23 se v skladu s členom 1(1)(a) uporablja za vsak prenos podjetja, obrata ali dela podjetja ali obrata na drugega delodajalca, ki je posledica pogodbenega prenosa ali združitve.

23 V skladu z ustaljeno sodno prakso je cilj Direktive 2001/23 zagotavljanje nepretrganosti delovnih razmerij, ki obstajajo v okviru gospodarske enote, neodvisno od spremembe lastništva. Odločilno merilo za ugotovitev obstoja prenosa v smislu te direktive je torej odgovor na vprašanje, ali zadevna enota ohrani svojo identiteto, kar izhaja zlasti iz tega, da se njeno poslovanje dejansko nadaljuje ali ponovno začne (glej zlasti sodbi z dne 18. marca 1986 v zadevi Spijkers, 24/85, Recueil, str. 1119, točki 11 in 12, in z dne 15. decembra 2005 v zadevi Güney-Görres in Demir, C-232/04 in C-233/04, ZOdl., str. I-11237, točka 31 in navedena sodna praksa).

24 Glede pogoja, ki se nanaša na obstoj pogodbenega prenosa, iz ustaljene sodne prakse izhaja, da vsebine določbe člena 1(1) Direktive 2001/23 ni mogoče določiti zgolj na podlagi besedne razlage (s tem v zvezi glej člen 1(1) Direktive 77/187, sodbi z dne 7. februarja 1985 v zadevi Abels, 135/83, Recueil, str. 469, točke od 11 do 13, in z dne 19. maja 1992 v zadevi Redmond Stichting, C-29/91, Recueil, str. I-3189, točka 10). Zaradi razlik med jezikovnimi različicami Direktive in razhajanj nacionalnih zakonodaj glede pojma pogodbeni prenos je Sodišče podalo dovolj prilagodljivo obrazložitev tega pojma, da se zadosti cilju Direktive, ki je zaščita delavcev ob prenosu njihovega podjetja (zgoraj navedena sodba Redmond Stichting, točka 11, in sodba z dne 7. marca 1996 v zadevi Merckx in Neuhuys, C-171/94 in C-172/94, Recueil, str. I-1253, točka 28).

25 Ta prilagodljiva obrazložitev se prav tako nanaša na obliko „pogodbe", s katero se opravi prenos. Pojem pogodbenega prenosa se lahko nanaša tudi na – odvisno od primera – pisni ali ustni sporazum med odsvojiteljem in pridobiteljem v zvezi s spremembo identitete osebe, odgovorne za obratovanje zadevne gospodarske enote, oziroma tihi dogovor, sklenjen med njima, ki naj bi izhajal iz dejavnikov praktičnega sodelovanja, ki izraža skupno voljo, da se opravi taka sprememba.

26 V zadevi v glavni stvari iz predložitvenega sklepa izhaja, da je bil prevzem zadevnih delavcev opravljen v okviru sodelovanja med družbama Mayer in PPS, ki sta imeli v bistvu isto vodstvo, kar je družbi PPS omogočilo začetek opravljanja iste dejavnosti. Iz spisa poleg tega izhaja, da je medsebojno sodelovanje družbi PPS omogočilo izvajanje te dejavnosti za iste stranke in da je v veliki meri uporabila delavce, ki so

prej delali za družbo Mayer. V teh okoliščinah se zdi očitno, da sta bila cilj in predmet tega sodelovanja prenos poslovnih sredstev z družbe Mayer na družbo PPS.

27 Zato pojem pogodbeni prenos, kot ga razlaga Sodišče, ne preprečuje ugotovitve prenosa podjetja med družbama Mayer in PPS, čeprav, kot je to na obravnavi potrdila družba PPS, zadevni podjetji nista sklenili nobenega pisnega ali ustnega sporazuma.

28 V okoliščinah, kot so te v postopku v glavni stvari, je treba ugotoviti, ali se posel, ki ga je treba opredeliti, nanaša na celotno podjetje ali le na njegov del, ob upoštevanju dejstva, da je treba v tem primeru opredeliti tudi zadevni del podjetja.

29 V zvezi s tem se kaže, da prevzem zaposlenih, kot je ta v zadevi v glavni stvari, ne more ustrezati prenosu celotnega podjetja. Iz spisa namreč izhaja, da je družba PPS prevzela le določen del zaposlenih, odgovornih za upravno vodenje, in tretjino začasnih delavcev in da je družba Mayer nadaljevala opravljanje te gospodarske dejavnosti vse do uvedbe stečajnega postopka. Nato je v okviru stečajnega postopka konkurenčno podjetje družbe PPS odkupilo premoženje družbe Mayer, ki je bilo del stečajne mase, in nadaljevalo opravljanje gospodarske dejavnosti tega podjetja, pri čemer je deloma uporabilo zaposlene in druga produkcijska sredstva tega podjetja.

30 Zato se morebiten prenos produkcijskih sredstev v zadevi v glavni stvari – in sicer prevzem zadevnih zaposlenih – z družbe Mayer na družbo PPS lahko nanaša le na del tega podjetja.

31 Da bi bilo mogoče uporabiti Direktivo 2001/23, se mora prenos nanašati na stalno gospodarsko enoto, katere dejavnost ni omejena na izvajanje določenega projekta. Pojem gospodarska enota se torej nanaša na organiziran skupek oseb in sredstev, ki omogočajo opravljanje gospodarske dejavnosti, ki zasleduje svoj cilj (sodba z dne 10. decembra 1998 v zadevi Hernández Vidal in drugi, C-127/96, C-229/96 in C-74/97, Recueil, str. I-8179, točka 26, in zgoraj navedena sodba Güney-Görres in Demir, točka 32) in ki je dovolj strukturirana in samostojna (zgoraj navedena sodba Hernández Vidal in drugi, točka 27).

32 Vendar pa ni nujno, da taka enota vsebuje znatno materialno ali nematerialno premoženje. V določenih gospodarskih dejavnostih sta namreč ta dejavnika pogosto omejeni na svoj najpreprostejšo obliko in dejavnost v bistvu temelji na delovni sili. Tako lahko organizirana skupina delavcev, ki jim je posebno in trajno zaupan skupni posel, ko ni drugih proizvodnih dejavnikov, pomeni gospodarsko enoto (zgoraj navedena sodba Hernández Vidal in drugi, točka 27).

33 To velja zlasti za podjetja za začasno zaposlovanje, ob upoštevanju člena 2(2), drugi pododstavek, (c) Direktive 2001/23. Iz te določbe namreč izhaja, da za delovna razmerja s takimi podjetji načeloma velja Direktiva 2001/23, kar pomeni, da je treba

pri preučitvi postopka njihovega prevzema upoštevati njihove posebnosti. Vendar pa je za taka podjetja praviloma značilno, kot to izhaja iz predložitvenega sklepa, da nimajo lastne organizacije podjetja, ki bi v takem podjetju omogočala določitev več različnih gospodarskih enot glede na organizacijo odsvojitelja.

34 Ker v zadevnem podjetju za začasno zaposlovanje ni prepoznavne organizacijske strukture, je treba namesto presoje, katere namen bi bila ugotovitev obstoja gospodarske enote glede na organizacijo, opraviti preizkus, ki upošteva njegove posebnosti. V teh okoliščinah presoja obstoja gospodarske enote v smislu člena 1(1) Direktive 2001/23 zahteva preizkus, ali so bila produkcijska sredstva, ki jih je prenesel odsvojitelj, pri njem operativen kompleks, ki je sam zase zadoščal za zagotavljanje opravljanja storitev, značilnih za gospodarsko dejavnost podjetja, ne da bi bilo treba uporabiti druga pomembna produkcijska sredstva ali druge njene dele.

35 V zvezi s tem je treba poudariti, da je za dejavnost podjetij za začasno zaposlovanje značilno začasno posredovanje delavcev za delo za podjetja, ki so uporabniki, zato da bi ti tam opravljali različna dela v skladu s potrebami in navodili teh podjetij. Opravljanje take dejavnosti zahteva med drugim znanje in izkušnje ter upravno strukturo, ki omogočajo tako posredovanje delavcev in skupine začasnih delavcev, ki se lahko vključijo v podjetja, ki so uporabniki, tako da zanje opravljajo zahtevana dela. Nasprotno pa druga pomembna produkcijska sredstva niso nujna za opravljanje zadevne gospodarske dejavnosti.

36 Dejstvo, ki ga poudarja predložitveno sodišče, da so začasni delavci vključeni v organizacijsko strukturo stranke, v korist katere so bili ti posredovani, samo ne more preprečiti ugotovitve obstoja prenosa gospodarske enote. Ti delavci namreč vseeno ostanejo temeljni dejavnik, brez katerega podjetje za začasno zaposlovanje v bistvu ne bi moglo opravljati svoje gospodarske dejavnosti. Poleg tega okoliščina, da so ti delavci, kot to med drugim določa člen 1, točka 2, Direktive 91/383, na katerega se sklicuje člen 2(2), drugi pododstavek, (c) Direktive 2001/23, z odsvojiteljem povezani z delovnim razmerjem in da jih odsvojitelj neposredno plačuje, lahko potrjuje njihovo vez s podjetjem, ki ga vodi navedeni odsvojitelj, in posledično njihov prispevek k obstoju gospodarske enote znotraj tega podjetja.

37 Iz navedenega izhaja, da le celota, sestavljena iz delavcev, zadolženih za vodenje, začasnih delavcev in znanja ter izkušenj, lahko zasleduje lasten cilj, in sicer opravljanje storitve, ki pomeni začasno posredovanje delavcev podjetjem, ki so uporabniki, v zameno za plačilo, in da lahko taka celota pomeni gospodarsko enoto, ki je operativna, ne da bi se morala uporabljati druga pomembna produkcijska sredstva ali druge dele odsvojitelja. Tako je lahko pri primeru v tej zadevi, ker je bila celota sestavljena iz pisarniškega uslužbenca, direktorja podružnice, svetovalcev kupcev ter tretjine začasnih delavcev in poslovodij z znanjem in izkušnjami, kar pa mora ugotoviti predložitveno sodišče.

38 Zato je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(1) Direktive 2001/23 razlagati tako, da se ta uporablja, ko je del upravnega osebja in del začasnih delavcev premeščen v drugo podjetje za začasno zaposlovanje, da bi tam opravljali iste dejavnosti za iste stranke in – okoliščina, ki jo mora preveriti predložitveno sodišče – da dejavniki, na katere vpliva prenos, sami zase zadostujejo za opravljanje storitev, ki so značilne za zadevno gospodarsko dejavnost, ne da bi bilo treba uporabiti druga pomembna produkcijska sredstva ali druge dele podjetja.

Stroški

39 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člen 1(1) Direktive Sveta 2001/23/ES z dne 12. marca 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov je treba razlagati tako, da se ta uporablja, ko je del upravnega osebja in del začasnih delavcev premeščen v drugo podjetje za začasno zaposlovanje, da bi tam opravljali iste dejavnosti za iste stranke in – okoliščina, ki jo mora preveriti predložitveno sodišče – da dejavniki, na katere vpliva prenos, sami zase zadostujejo za opravljanje storitev, ki so značilne za zadevno gospodarsko dejavnost, ne da bi bilo treba uporabiti druga pomembna produkcijska sredstva ali druge dele podjetja.

Podpisi